

Lavenska

Noviteta

Dokumentarno gledališče: trajnost začasnega in začasnost trajnega

Pravzaprav sem od nekaj želel pisati preproste človeške zgodbe. Pa je od mojih gledaliških iger taka samo komedija o Petru Šemi, uprizorjena v Celju pred 26 leti, in od proze deloma vesela povest »Kako se je naša dolina privadila svobodi«. V vsem drugem pisanju me je zaneslo v »aktualno družbeno problematiko«, da uporabim ta ne ravno lepi, a udomačeni izraz.

Pač ni vse udomačeno tudi lepo. Tako je pač na svetu, od davna in povsod. Seveda so nerodne besede pri tem še najmanjše zlo, usodnejše in hujše so druge reči — prav taista družbena problematika.

In tako pišem o neskladjih in nasprotjih, včasih blago smešnih neskladjih, včasih krvavo krutih nasprotjih med na eni strani udomačenim, obstoječim, danim — in na drugi strani lepim, pravičnim, pravam človeškim, svobodnim.

Torej sem moralist? Najbrž, drugače bi ne bil satirik in dokumentarist.

Pa bi mnogo rajši pisal preproste človeške zgodbe. Lažje bi živel. Pisatelj namreč živi naporno: še ko zvečer leže, ga že napol v snu obsede misel, metafora, satirična inverzija, pa mora vstati in jo zapisati, drugače bo ob spanec in noč. Kaj šele čez dan, stalno mu v možganski skorji melje skrivnostni mlin, ki razstavlja sebe, druge ljudi, pojave tega sveta in jih na novo sestavlja v višjo obliko resnice o sebi, ljudeh, svetu, odsliskano z metaforo ali (pri meni največkrat) satirično inverzijo. To je kruto, naporno. Pa se tolažim — mogoče pa, če bi pisal preproste človeške zgodbe, ne bi nič lažje živel? Potem bi me prav tako obsedle in prizadele nejavne, zasebne človeške usode? Navsezadnje pa ima tudi javni človek zasebno usodo?

Kaj jaz vem. Sem pač kakor mladenič, ki si je želel biti med Andraževimi mesečevimi zveglaci iz Belih vod — pa je življenje nanoslo, da trobi v krilovko, fligelhorn pravijo stari plehmuzikanti.

Pa dosti o tem. Urednik gledališkega lista je hotel od mene samo nekaj odstavkov o tej igri. Torej.

Ta igra želi biti dokument našega časa. Tega trenutka v našem času. Leta 1982 in začetka 1983, ko je bila napisana.

Dokument ne deli ljudi v črne predstavnike zla in bele znanilce dobrega, ne vihti zastav in ne postavlja kažipotov v edino pravo smer. Ni smešen (če se mi je v igro vtihotapilo kaj satire, ni bilo namenoma) niti ni žalosten. Pač dokument, družbena kronika, politična kronika. Čas je gotovo tak, da zasluži opis v politični kroniki.

V čem vidim usodnost, prelomnost teh let?

Jugoslavija lahko najde pot iz idejne krize samo v smeri modernejšega socializma, ki v tem koncu Evrope ne more biti drugačen kot neodvisen (nevrščen) in samoupraven. Pot iz gospodarske krize lahko najde samo v večji uveljavitvi zakonitosti blagovnega gospodarstva, v tržnem gospodarjenju, ki seveda potrebuje planske korektive, socialne korektive in tako dalje. Tako trdijo politologi, tako pravijo ekonomisti, to je zapisano v političnih dokumentih leta 1982.

Toda: tržno gospodarstvo nujno prinese s seboj depolitizacijo na vseh področjih (tudi to že piše v dokumentih), hkrati pa bogatenje tistih kolektivov, ki so iz najrazličnejših razlogov v monopolističnem položaju, bogatenje posameznikov, socialno diferenciacijo, razna stihijna gibanja.

Zato: ali so pri nas subjektivne sile, predvsem ZKJ, dovolj močne, da v relativno stihijnih razmerah sproščene tržnega gospodarjenja preprečijo slabe posledice, na primer, socialno diferenciacijo in zatem družbene konflikte, ki lahko iz tega nastanejo — skratka, da ohranijo in obranijo osnovno smer socialističnega razvoja?

Na to vprašanje nihče zelo odločno ne odgovarja z »da«.

Pač pa mnogi odgovarjajo zadnje čase z »ne«. Manj v besedah in bolj v dejanjih: depozit na mejah, zapora tujega tiska, pretirane poštnine za tujino, pritisk na pisatelje in časnikarje, nekateri sodni procesi zoper nje, beganje in že kar odganjanje zdomcev, verbalno poveljevanje pa obenem dejansko zatiranje malega gospodarstva — vse to so na videz vzporedne zadeve, v resnici pa preizkusi, po vojaško rečeno štabne vaje, štabni manevri, uvežbavanje nekega drugega socializma, kot bi se naj razvijal po kontinuiteti iz leta 1948 dalje. Deloma iz prepričanja, da lahko samo tako prihranijo Jugoslaviji hude notranje konflikte, deloma pa z namenom plačati to ceno za ohranitev svojih oblastniških položajev, preizkuša in uigrava del naše politične strukture nekakšno posebno jugoslovansko varianto vzhodnjakega »realnega socializma«. Ki je seveda zelo realen, saj je realno tam (in malo še tu ali že spet tu), socialističen pa ni in za zdaj nima pogojev in možnosti, da bi kdaj bil.

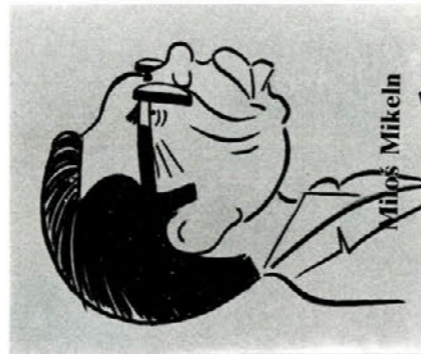
Ukrepi, ki se zdijo neumni ali že kar saboterski, zavlačevanje jasno dogovorjenega, trajnost začasnega in začasnost trajnega — vse to je posledica te dileme, tega jugoslovanskega razpotja v tem trenutku.

Da prikazem to usodno razpotje, sem si izbral določeno okolje in osebe. Zakaj prav to? Ker je še dovolj reprezentativno, da še zmore kompetentni prikaz obravnavanih dilem — in še dovolj blizu, še dostopno povprečnemu gledalcu. Kdo drug bi si izbral drugo okolje in osebe, kajpada, z vsemi posledicami za žanr, raven, jezik igre.

Tako bi razložil to svojo igro.

Torej sem spet enkrat dokumentarist. Prihodnjic bom mogoče spet bolj satirik. Zmerom pa bom, kaže, ujet v aktualistično odzivnost trenutku, ki ga živimo. No, nekdo mora početi tudi to.

Miloš Mikeln

Miloš Mikeln
Mor. pol. kvalif. tov. Gubca
Sestanek z neprijetnim dnevnim redom

Dnevni red:

1. Informacija o položaju na Poljskem
2. Mor. pol. kvalif. tov. Gubca
3. Razno

Vabljeni:

Gubec, generalni direktor	Dare Ulaga k.g.
Sekretar osnovne organizacije ZK	Zvone Agrež
Vera	Jana Šmidova
Mira	Ljerka Belakova
Slavica	Zvezdana Mlakarjeva
Olga	Nada Božičeva
Marija	Mija Mencejeva
Pero	Bruno Baranovič
Komercialni direktor	Borut Alujevič
Miran	Peter Boštjančič
Logar	Bogomir Veras
Šulman	Drago Kastelic
Mejak	Janez Bermež
Veber	Miro Podjed
Kreč	Jože Pristov
Sirk	Branko Miklavc k.g.

Od prizadetih članov vabljeni: režiser Franci Križaj, dramaturg Janez Žmavc, scenograf Črtomir Frelj, kostumografka Vida Zupan, lektorica Metka Čuk in občani vseh krajevskih skupnosti.

Vodja predstave Sava Subotič — Šepetalka Ernestina Popovič — Ton Stanko Jost — Tehnično vodstvo inž. Peter Šprajc — Luč Rudi Posinek — Frizerska dela Vera Pristov — Krojaška dela pod vodstvom Jožice Hrenove in Adija Založnika — Slikarska dela Adolf Aškerc — Rekviziter Milan Orehov — Odrski mojster Vili Korošec

SLOVENSKO LJUDSKO GLEDALIŠČE Celje in CANKARJEV DOM Ljubljana

Krstna uprizoritev

Premiera v četrtek, 21. aprila 1983 ob 20. uri

Gledališki list SLG Celje, sezona 1982-83, štev. 6. Predstavnik upravnik Slavko Pezdri — Urednik Janez Žmavc — Naklada 1000 kom. Cena 10 dinarjev — Tisk Tone Tomšič — RT, R. Jenko

Marjanca Krošlova

je prišla po končani Akademiji za igralsko umetnost naravnost v Celje. Bila je tako rekoč med pionirji profesionalizacije celjskega gledališča, ki mu je ostala zvesta vse do letošnje sezone (v Celju od 1. IX. 1953 do 31. X. 1982). Preselila se je v Primorsko dramsko gledališče v Novi Gorici. Njena zadnja velika odrska kreacija je bila upodobitev gospe Danzard (na sliki) v drami Sestri W. Kesselmanove. V spominu so nam njene nepozabne vloge Abbie Putnam v O'Neilovi drami Strast pod brest, Ariel v Shakespeareovem Viharju, Žena v Rašamonu (Kanin), Dora v Cvetju zla Dominika Smoleta, Veronika v Krestovih Celjskih grofih, Lojzka v Cankarjevih Hlapcih, Mirandolina v Goldonijevi Krčmarici, Žena v Pregnanih iz raja Jura Kislingerja, Gwendolina v Glavno je, da si ljubček (Wilde-Anouilh), Lechy Elberon v Claudelovi Zamenjavi, Grofica v Figaro se ločuje (Horvath), Olga v Cankarjevih Romantičnih dušah, Antigona v Sofoklovi Antigoni, Atena v Prometeju Vena Tauerferja, Kremzarjeva v Ščuke pa ni Tona Partljiča, Leonora v Goethejevem Torquatu Tassu, Teta v Lužanovih Zlatih časih, lepih krasih, Žena v Maratonci tečejo častni krog D. Kovačevića, Lojzka v Partljičevi komediji Oskubite

jastreba, Simana v Kamnu za pod glavo Milice Novkovič, Lady Sara Love v Linhartovi Miss Jenny Love, Markiza Dorimena v Molièrovem Žlahtnem meščanu — in še mnogo drugih, med katerimi nam zdaj, ko obračamo liste njenih gledaliških listov, prihajajo naproti kot ljubeznive in nemiinljive prikazni odrskih čarodejnih postav: Sestra Magdalena v Marinkovičevi Gloriji, prva Lepa Vida v SLG (55/56), Mlada žena v Ženi pred obzidjem Tankreda Dorsta, Viola v Shakespeareovem Karhočete. Marjanci Krošlovi želimo še mnogo uspehov in da bi jo prav kmalu spet videli na našem odru!

V letošnji sezoni so prišli v našo hišo igralka Zvezdana Mlakarjeva, ki smo jo že predstavili, igralka Iztok Valič (predstavil se nam bo v uprizoritvi Queneaujeve Vaje v slogu), lektorica Metka Čuk in tehnični vodja inž. Peter Šprajc. Na beograjski Fakulteti za uporabno umetnost, oddelek za kostumografijo, je diplomirala naša štipendistka Magdalena Klarer (njene scenske in kostumske osnutke si lahko ogledamo v gledališkem foyerju).

Janez Starina

je začel svojo igralsko pot v Primorskem dramskem gledališču v Novi Gorici, od koder je pred osmimi leti prišel k nam v Celje (od 1. IX. 1974 do 31. VIII. 1982). V tem času je odigral vrsto uspešnih vlog, tako Akasta v Molièrovem Ljudomrzniku, Torquata Tassa v Goethejevi istoimenski poetični drami, Maksa Žvižgača v mladinski igri grupe GRIPS, Križnika v Igrajte tumor v glavi ali onesnaženje zraka (Dušan Jovanovič), Popotnika v Cankarjevem Pohujanju, Gospoda s preseka (Skofič), pastorja Hala v Salemskih čarovnicah (A. Miller), Tuzenbaha v Treh sestrah (Čehov), Anučkina v Ženitvi (Gogolj), Dioniza v Cankarjevi Lepi Vidi, Stane-ta v Lužanovem Rdečem mlinu, Berowna v Ljubezni trud zaman (Shakespeare), Dioniza v Bakhantkah (Evrripid), Laerta v Hamletu (Shakespeare), Učitelja plesa v Žlahtnem meščanu (Molière). Na novem delovnem mestu mu želimo kar največ uspehov! (Na sliki v vlogi Laerta)

izbor iz klasike, domače ustvarjalnosti, vsa dela prvokrat na slovenskem, privlačen in raznolik repertoar, vznemirljiv, zgodovinski, sodoben.

Priganje

ARTHUR SCHNITZLER

V desetih bleščeče napisanih dialogih ljubimhanje med posameznimi pari različnih slojev nam avstrijški glasnik prikaže kulturo meščanske družbe ob koncu prejšnjega stoletja. Duhovito, spotalljivo, igrivo.
Režiser je Franci Križaj.

Amadeus

PETER SHAFFER

zgodovinsko obarvana igra angleškega avtorja o jalovem dvornem skladatelju salieriju in čudežno nadarjenem mozartu, o tem, kako slednjega onemogoča protežiran povprečnej in kako je nasploh od nekdanj tako. komično srhljiva odrska pripoved. svetovna uspešnica. režiser je dušan mlakar.

Igriva igrnica za otroke, bogata v besednih igradah, ki jih bodo otroci prepoznali kot svoje, v osebah pa tiste značajske in tipološke plasti, ki so blizu njihovi duševnosti. Neprivlačni junak NETEK se s svojim anti-junaštvom pretihotapi v otroška srca, sodobni elektronski čarodej pa ga spremeni v MAGNETKA in tako na široko odpre vrata gledališkim čudežem.
Režiserka je HELENA ZAJČEVA.

*Slovenska
noviteta,
ki naj ostane
na kdaj še
skrivnost*

režiser je franci križaj

LET NA MESTU

GORAN STEFANOVSKI

drama sodobnega makedonskega pisatelja nam v jeziku dramske poezije spregovori o razvoju narodne zavesti, o pravici do svobode in o potrebni hrabrosti za njeno uresničenje. generaciji v letu 1878 ne uspe, da bi vzletela tako visoko in dosegla ter opredelila lastno nacionalnost. let na mestu je prisposoda za sanje. dramatično in poetično, izjemno silovito. režiser je mile korun.

ljudska igra v najzlahtnejšem pomenu besede. posega v staro ljudsko izročilo, popelje nas v svet usodnosti in urokov. junaku igre je dano, da si zaželi, kar hoče. in zaželi si preveč. veseli raj se sprevrže v smrtni ples, ki mu ni moč uiti. uprizoritveno vznemirljivo odpiranje podob slovenske srednjeveške freske. režiserka je meta hočevarjeva.

GOSTOVANJE TUJEGA GLEDALIŠČA Z NAJBOLJŠO PREDSTAVO ZA VSE ABONMAJE

VPISOVANJE ABONENTOV Dosedanje abonente prosimo, da se vpišejo od 1. do 14. septembra; nove abonente vabimo h gledališki blagajni od 15. do 20. septembra. (Tel. 229-60) GLEDALIŠKA BLAGAJNA je odprta dnevno (razen ob nedeljah) od 8. do 10. in od 18. do 20. ure. ABONMAJI Premiera, Sobota, Torek, Sreda, Šentjur, Laško, Žalec, Mladinski 1, 2, 3, 4, 5 in šolski 1, 2, 3, 4, 5. 20 do 50 odstotkov popusta. Plačevanje v obrokih. Stalni sedež v dvorani. Predstave ob izbranih dnevih. Gostovanja tujih gledališč. Začetek sezone 24. septembra 1982!

KNJIŽNICA
EDVARDA KARBELJA
V CELJU

D 39/1962

19540/57

vaje v slogu

Raymond Queneau

(avdicija)

Režija: JURIJ SOUČEK Prevod: ALEŠ BERGER Dramatizacija in
dramaturgija: ALEKSANDER ZORN Scena in kostumi: MELITA
VOVK Koreografija: KSENJA HRIBAR Glasba: ALEŠ KERSNIK
Lektorstvo: METKA ČUK

Igrajo:

žena ..... ANICA KUMER
ženska ..... POLONA VETRIH
mož ..... JURIJ SOUČEK
moški ..... IZTOK VALIČ

Sodeluje tehnično osebje Cankarjevega doma in Slovenskega ljudskega gledališča.

Scena in kostumi izdelani v delavnicah Slovenskega ljudskega gledališča.

Premiera 22. aprila 1983 ob 21.⁴⁵ uri

CANKARJEV DOM Ljubljana
SLOVENSKO LJUDSKO
GLEDALIŠČE Celje

ALEKSANDER ZORN:

Iz uvodnih pojasnil dramatizacije VAJE V SLOGU

Queneaujevo prozno delo VAJE V SLOGU prinaša 99 opisov enega kratkega in vsakdanje nepomembnega dogodka. Epizoda na pariškem avtobusu, kjer se nek mladenič obregne ob sopotnika in ga je potem moč še enkrat videti čez nekaj ur v razgovoru s prijateljem, je 99-krat opisana tako, da se menja pripovedovalec in z njim slog pripovedi v sleherni »vaji«. Razen številnih vaj, ki so čista igra z jezikom in bi v zvezi z njimi težko govorili tudi o pripovedovalcu, pa je jasno, da se z menjavo pripovedovalcev menja tudi (pripovedujoči) junak zgodbe. Pravi junaki Queneaujevih VAJ V SLOGU so zato pripovedovalci dogodka, ne pa njegovi protagonisti — udeleženci. Velika pripovedna sugestivnost Queneaujeve proze ne zadošča povsem za ustrezno odrsko »oratorstvo«, ki bi s primernimi interpreti odprlo slastno pripovedovanje, kakršno je od nekdanj mamilu poslušalce pravljic in vsakršnih zgodb in ki mu ne gre odrekati določene gledališke napetosti.

Tako se je rodila zamisel avdicije, ki naj bi postala takšna osnovna fabulativna situacija, okrog katere bi se dalo zasnuti izbrane Queneaujeve stilne variacije kratkega prizora v pariškem avtobusu, ne da bi se izbrisalo avtorjevo prozno pripovednost in ne da bi se izgubilo dramsko napetost in igralsko gledališko razgibanost v odrski priredbi. Ostala naj bi prisotna tudi vsa *relativnost prikazovanega dogodka* in sveta in vsa lepota in moč literature.

S tekmo med igralci na avdiciji raste tudi literarna pripovedna domišljija in svoboda. Tako pride do poezije. Iskanje novega postane strastno in radikalno. Vrstijo se pripovedne oblike, ki imajo že tudi prav malo skupnega z osnovno zgodbo, pa tudi s smiselnim gledališkim »pripovedovanjem«, so pa v razvoju variacij najbrž logične in nujne. Od tu dalje je možna še ena pot. Pot v dramatiko in igro.

Z igro, ki se pričinja, raste tudi skupna zavest kolektiva, porajati se prične gledališče z odrskim prostorom in sceno, ustvarja se predstava. Nastajanje skupne zavesti je tako nastajanje gledališča, je preobrazba pripovedovanja v dogajanje.